

رویکردهای مطالعه و یادگیری دانشجویان رشته‌ی پرستاری و پزشکی

دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز

عبدالحسین شکورنیا^{1*}، حسین الهام‌پور²، مهری غفوریان بروجرد نیا³، سید رضا سعیدیان⁴

چکیده

زمینه: یکی از عوامل مهم در آموزش، به‌خصوص در علوم پزشکی رویکرد مطالعه و یادگیری است. آگاهی از رویکرد مطالعه و یادگیری دانشجویان، می‌تواند روش‌های آموزشی را متناسب با سبک یادگیری دانشجویان تغییر داده و موجب بهبود آموزش شود. هدف از پژوهش حاضر، بررسی رویکردهای مطالعه و یادگیری دانشجویان پرستاری و پزشکی دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز در سال تحصیلی 90-1389 بود.

روش: این مطالعه‌ی توصیفی در دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز در سال تحصیلی 90-1389 انجام شد. 182 نفر از دانشجویان پرستاری و پزشکی به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای به عنوان نمونه‌ی پژوهشی انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها، پرسش‌نامه‌ی استاندارد **Approached Study Skills Inventory for Students (ASSIS)** بود. برای تحلیل نتایج از نرم‌افزار **SPSS-15** استفاده شد.

نتایج: رویکرد غالب مطالعه‌ی دانشجویان رشته‌ی پزشکی، رویکرد عمقی (40/2%) و رویکرد غالب دانشجویان رشته‌ی پرستاری، رویکرد راهبردی (45%) بوده است. در مقطع بالینی، استفاده‌ی دانشجویان پزشکی از رویکرد عمقی مطالعه افزایش و استفاده از رویکرد سطحی به‌طور چشم‌گیری کاهش داشته است. بین معدل تحصیلی دانشجویان و رویکردهای عمقی و راهبردی مطالعه، همبستگی ضعیفی وجود داشت که فقط برای رویکرد راهبردی معنادار بود ($r=0/161$, $p = 0/033$). بین معدل تحصیلی دانشجویان و رویکردهای سطحی مطالعه، رابطه‌ی منفی وجود داشت که از نظر آماری معنادار نبود.

نتیجه‌گیری: با توجه به ویژگی رویکرد عمقی مطالعه در یادگیری مطلوب مطالب درسی، شایسته است برنامه‌ریزان آموزشی شرایطی را فراهم نمایند تا با ایجاد بهترین محیط‌های یادگیری زمینه را برای سوق دادن دانشجویان برای بهره‌گرفتن از این رویکردها مهیا نمایند.

واژگان کلیدی: رویکرد مطالعه، یادگیری، دانشجویان، **ASSIS**.

تاریخ پذیرش: 90/8/11

تاریخ دریافت: 90/6/20

1- مربی گروه ایمنی‌شناسی دانشکده‌ی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز، ایران.

تلفن و ایمیل: 09163132602

shakurnia@yahoo.com

2- مربی علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، ایران.

تلفن و ایمیل: 09166149005

h_elhampoor@yahoo.com

3- دانشیار گروه ایمنی‌شناسی دانشکده‌ی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز، ایران.

تلفن و ایمیل: 09161184882

m_ghafouriam@yahoo.com

4- استادیار طب فیزیکی و توانبخشی، دانشکده‌ی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز، ایران.

تلفن و ایمیل: 09161112778

saedian@yahoo.com

* نویسنده‌ی مسؤل:

عبدالحسین شکورنیا، ایران، اهواز، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز، دانشکده پزشکی، گروه ایمنی‌شناسی

تلفن: 09163132602

Email: shakurnia@yahoo.com

مقدمه

فهم آن‌ها استفاده می‌کنند. این نحوه‌ی روبه‌رو شدن با تکالیف، رویکرد سطحی (**surface approach**) نامیده شد. یادگیری عمیق، متضاد یادگیری سطحی و رویکرد مطلوب آموزش عالی است. همزمان در استرالیا و انگلستان هم پژوهشگرانی در مطالعات خود در این باره به رویکردهای مشابهی رسیدند. این محققان رویکرد دیگری به نام پیشرفتی (**achieving**) یا راهبردی (**strategic**) را معرفی کردند که مشخصه‌ی آن به کار بردن حداکثر تلاش به روشی سازمان‌یافته برای کسب بالاترین نمرات بود (3). نگاهی به پیشینه‌ی بررسی رویکردهای مطالعه، نشان

می‌دهد که رویکردهای سطحی و عمقی بیش از رویکرد استراتژیک مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. در مورد ارتباط بین رویکردهای مطالعه و پیشرفت تحصیلی دانشجویان، برخی مطالعات بین رویکرد سطحی و پیشرفت تحصیلی همبستگی منفی و در برخی مطالعات بین رویکردهای عمقی و پیشرفت تحصیلی بالا در سال‌های آخر دوره‌ی تحصیلی همبستگی مثبت و معناداری گزارش کرده‌اند (5,4).

پژوهش‌هایی که رویکردهای مطالعه‌ی دانشجویان را بررسی کرده‌اند به تأثیر دو دسته از عوامل در انتخاب رویکرد مطالعه اشاره کرده‌اند: اول عوامل مربوط به محیط آموزشی مانند: روش‌های تدریس، روش‌های سنجش، روشن بودن اهداف و استانداردهای آموزشی، نیازهای شغلی یادگیرندگان؛ و دوم ویژگی‌های فردی دانشجویان مانند علاقه‌مندی به محتوای برنامه‌ی درسی، برداشت دانشجویان از مفهوم یادگیری و پیشینه‌ی فرد در موضوع درسی بوده‌اند (3). مطالعاتی که در این مورد انجام شده نشان می‌دهد که رویکردهای مطالعه‌ی دانشجویان در حین تحصیل متأثر از متغیرهای محیط تحصیلی تغییر می‌کند (7,6). طبیعی است که الزامات و تکالیف محیط‌های تحصیلی برخی دانشجویان را به استفاده از رویکردهای

بررسی رویکردهای مطالعه و یادگیری دانشجویان در مراکز آموزش عالی از سال 1976 که مارتن و سالجو تفاوت کیفی در سبک یادگیری دانشجویان را مطرح کردند، در حال گسترش است (1). نتایج این پژوهش‌ها نه تنها به تعیین نقاط قوت و ضعف یادگیری دانشجویان کمک می‌کند، بلکه اطلاعات مفیدی برای برنامه‌ریزان آموزشی و اساتید فراهم می‌آورد تا محتوا و شیوه‌های مناسبی برای یادگیری بهتر دانشجویان اتخاذ نمایند (2).

رویکرد مطالعه و یادگیری روشی است که دانشجو در یادگیری مطالب درسی از آن بهره می‌گیرد و آن را به روش‌های دیگر ترجیح می‌دهد. بسیاری از افراد هر کلاس با وجود شباهت سنی، ملیت، نژاد، فرهنگ و مذهب، سبک مطالعه و یادگیری متفاوتی دارند. دانشجویان، بر اساس برداشتی که از مفهوم یادگیری دارند، راهبردهای متفاوتی را برای مطالعه و یادگیری مطالب درسی انتخاب می‌کنند. مطالعاتی که در برگیرنده‌ی نحوه‌ی برخورد دانشجویان با مطالب درسی است، ریشه در پژوهش‌های مارتن و سالجو دارد. آن‌ها نحوه‌ی برخورد دانشجویان با مطالب مورد مطالعه را بررسی نموده و اصطلاح رویکردهای مطالعه (**approaches to studying**) را ابداع کردند. مارتن و سالجو نتیجه‌ی پژوهش خود را در یک مقاله‌ی تأثیرگذار منتشر کردند و در آن یک تمایز بنیادی در نحوه‌ی برخورد دو دسته از دانشجویان با تکالیف آموزشی را تشریح کردند (1).

گروهی از دانشجویان از روشی استفاده می‌کردند که مبتنی بر درک و فهم مطالب بود. این دانشجویان به دنبال مقاصد زیربنایی و درک و فهم معنای مطالبی بودند که باید آموخته شود. گفته شد که این دانشجویان دارای رویکرد عمقی (**deep approaches**) هستند. در مقابل، گروهی دیگر از دانشجویان روشی را بر می‌گزینند که مبتنی بر بازتولید و حفظ کردن حقایق و روش‌ها به صورت روزمره است. این دانشجویان از یادگیری طوطی-وار و حفظ کردن برای بازتولید مطالب و نه برای درک و

پرسش‌نامه‌ها در پایان ترم در اختیار دانشجویان قرار می‌گرفت و ضمن توضیح اهداف مطالعه و توجیه دانشجویان، از آنان خواسته می‌شد تا در صورت تمایل پرسش‌نامه‌ها را تکمیل و عودت دهند. ابزار پژوهش، پرسش‌نامه‌ای مشتمل بر دو بخش بوده است. بخش اول؛ شامل مشخصات فردی دانشجویان از قبیل: جنس، سال ورود به دانشگاه، رشته و معدل تحصیلی؛ بخش دوم پرسش‌نامه استاندارد شده رویکردهای مطالعه و یادگیری دانشجویان (**Approached and Study Skills Inventory for Students-ASSIS**) بود. که از کتاب سبک‌های یادگیری و شناختی اقتباس گردید (10).

پرسش‌نامه‌ی رویکردهای مطالعه و یادگیری دانشجویان (ASSIS) که توسط انتویستل (Entwistle) و تیت (Tait) در سال 1997 ساخته شده است، آخرین پرسش‌نامه از سری پرسش‌نامه‌های رویکردهای مطالعه (مانند **Approaches to Study Inventory-ASI**) است که پس از سال‌ها پالایش نسخه‌های قبلی ساخته شده است (11). این ابزار که به منظور اندازه‌گیری میزان استفاده‌ی دانشجویان از رویکردهای مطالعه و یادگیری طراحی شده و به طور گسترده در دانشگاه‌های انگلیس مورد استفاده قرار می‌گیرد، سه رویکرد عمقی، راهبردی و سطحی مطالعه را مورد بررسی قرار می‌دهد (5). این پرسش‌نامه به فرد کمک می‌کند تا به گونه‌ای نظام‌مند توضیحاتی درباره‌ی روش یادگیری و مطالعه خود در اختیار بگذارد. پرسش‌نامه‌ی فوق مشتمل بر 52 سؤال است که در مجموع، روش‌های مختلف مطالعه را شامل می‌شوند. در این پرسش‌نامه برای سنجش رویکرد عمقی از 16 سؤال، رویکرد راهبردی از 20 سؤال و رویکرد سطحی نیز از 16 سؤال استفاده شده است که هر 4 سؤال به یک خرده‌مقیاس تعلق دارند. بدین ترتیب رویکردهای عمقی و سطحی، هر کدام دارای 4 خرده‌مقیاس و رویکرد راهبردی دارای 5 خرده‌مقیاس است که راهبردها و انگیزه‌های مطالعه و یادگیری را می‌سنجند. سؤال‌های این پرسش‌نامه به شکل مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت، تنظیم

سطحی و برخی دیگر را به استفاده از رویکردهای عمقی ترغیب می‌کند.

یافته‌های دو مطالعه که توسط منصور و سیف در دانشگاه‌های علوم پزشکی شیراز و شاهد با استفاده از پرسش‌نامه‌ی استاندارد **ASSIS** انجام گرفت، نشان داد که استفاده‌ی دانشجویان از رویکردهای عمقی مطالعه از رویکردهای سطحی مطالعه بیشتر است و بین رویکرد عمقی مطالعه و پیشرفت تحصیلی، همبستگی مثبت و بین رویکرد سطحی مطالعه و پیشرفت تحصیلی، همبستگی منفی معنادار وجود دارد (8,3). بایرن (Byrne) نیز با بررسی رویکردهای مطالعه‌ی دانشجویان در دانشگاه دوبلین گزارش کرده است که دانشجویان رویکردهای عمقی مطالعه را به رویکردهای سطحی مطالعه، ترجیح می‌دهند (9). یکی از عوامل مهم در آموزش، به‌خصوص در آموزش علوم پزشکی رویکرد مطالعه و یادگیری است. دانش مرتبط با رویکردهای مطالعه و یادگیری می‌تواند در سازماندهی محیط آموزش، چگونگی تعامل اساتید با دانشجویان و چگونگی فرایند یاددهی و یادگیری مورد استفاده قرار گیرد. با توجه به اهمیت این موضوع، هدف این پژوهش بررسی رویکردهای مطالعه‌ی دانشجویان پرستاری و پزشکی دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز در سال تحصیلی 1389_90 می‌باشد.

روش

مطالعه‌ی حاضر از نوع مقطعی (Cross Sectional)

و نمونه‌ی مورد بررسی، چهار دوره از دانشجویان رشته‌های پرستاری و پزشکی دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز به تعداد 182 نفر بودند که به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. دو کلاس از دانشجویان سال دوم و چهارم رشته‌ی پرستاری و دو کلاس از دانشجویان سال دوم و پنجم رشته‌ی پزشکی به ترتیب به عنوان دانشجویان مقطع پایه (دانشجویان سال دوم) و بالینی (دانشجویان سال چهارم و پنجم) نمونه‌های مورد مطالعه را تشکیل دادند.

عمقی، راهبردی و سطحی، برای تعیین میانگین هر حیطة، امتیازات به دست آمده بر تعداد خرده مقیاس‌های آن حیطة تقسیم می‌شدند (برای رویکردهای عمقی و سطحی عدد 4 و برای رویکرد راهبردی عدد 5). بنابراین حداکثر میانگین برای هر رویکرد 20 و حداقل آن 4 خواهد بود. پس از جمع‌آوری داده‌ها، پرسش‌نامه‌ها کد گذاری و با استفاده از نرم‌افزار SPSS-15 و با توجه به راهنمای ابزارها مورد بررسی قرار گرفت. برای توصیف داده‌ها از درصد فراوانی و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون مجذور کای و همبستگی پیرسون استفاده شد.

نتایج

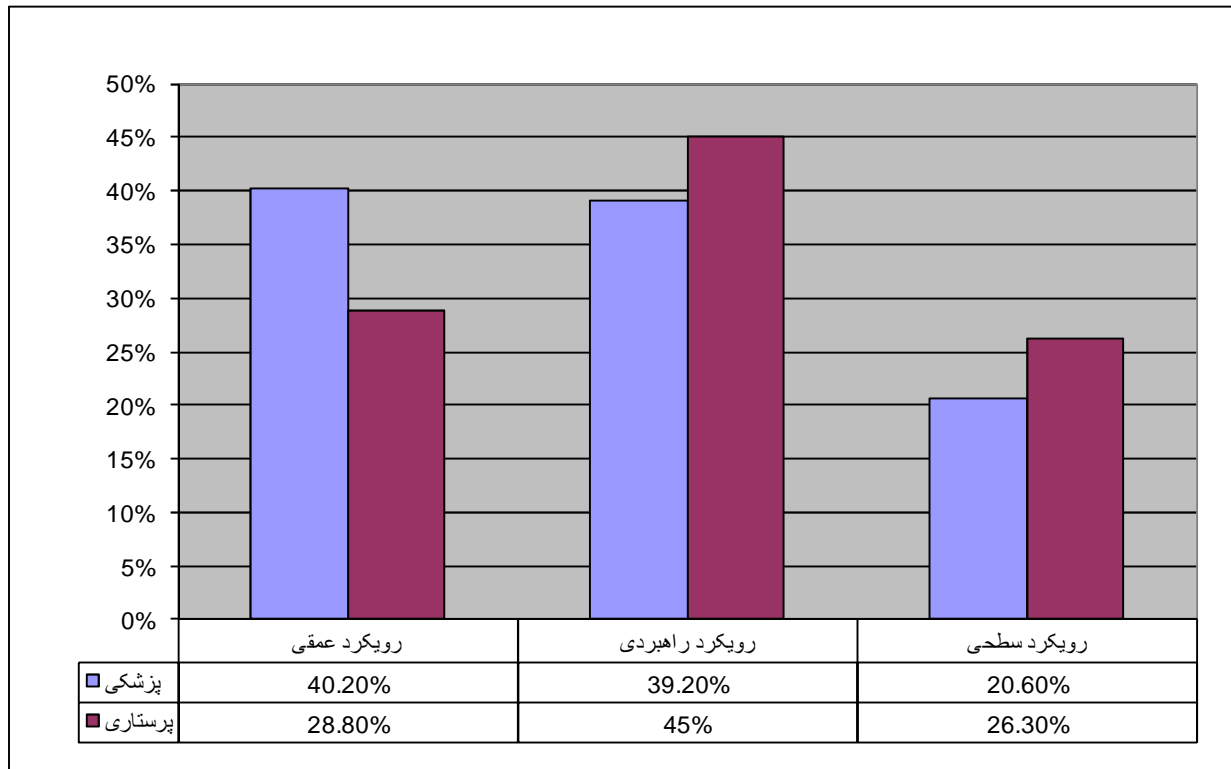
از 182 دانشجوی شرکت کننده در این مطالعه که پرسش‌نامه را تکمیل نمودند. 80 نفر (44 درصد) از دانشجویان رشته‌ی پرستاری و 102 نفر (56 درصد) از دانشجویان رشته‌ی پزشکی بودند. 111 نفر (61 درصد) از آنان دختر و 71 نفر (39 درصد) پسر، 93 نفر (51 درصد) در مقطع پایه و 89 نفر (49 درصد) در بخش‌های بالینی مشغول به تحصیل بودند.

نتایج نشان داد که 64 نفر (35/2 درصد) از دانشجویان شرکت‌کننده در مطالعه از رویکرد عمقی، 76 نفر (41/8 درصد) از رویکرد راهبردی و 42 نفر (23/1 درصد) از رویکرد سطحی مطالعه استفاده می‌کنند. درصد فراوانی رویکردهای مطالعه و یادگیری دانشجویان در نمودار 1 نشان می‌دهد که میزان استفاده‌ی دانشجویان پزشکی از رویکرد عمقی مطالعه بیشتر بوده است (40/2 درصد). در حالی که رویکرد مطالعه غالب دانشجویان رشته‌ی پرستاری رویکرد راهبردی با فراوانی 45 درصد بوده است. در مجموع هر دو گروه دانشجویان اعلام داشته‌اند که از رویکرد سطحی مطالعه در مقایسه با دو رویکرد دیگر کمتر استفاده می‌کنند (نمودار 1). نتایج این مطالعه نشان می‌دهد، دانشجویان سال بالا که در بخش‌های بالینی مشغول به تحصیل هستند در مقایسه با دانشجویان سال پایین (علوم پایه) از رویکردهای راهبردی و عمقی مطالعه

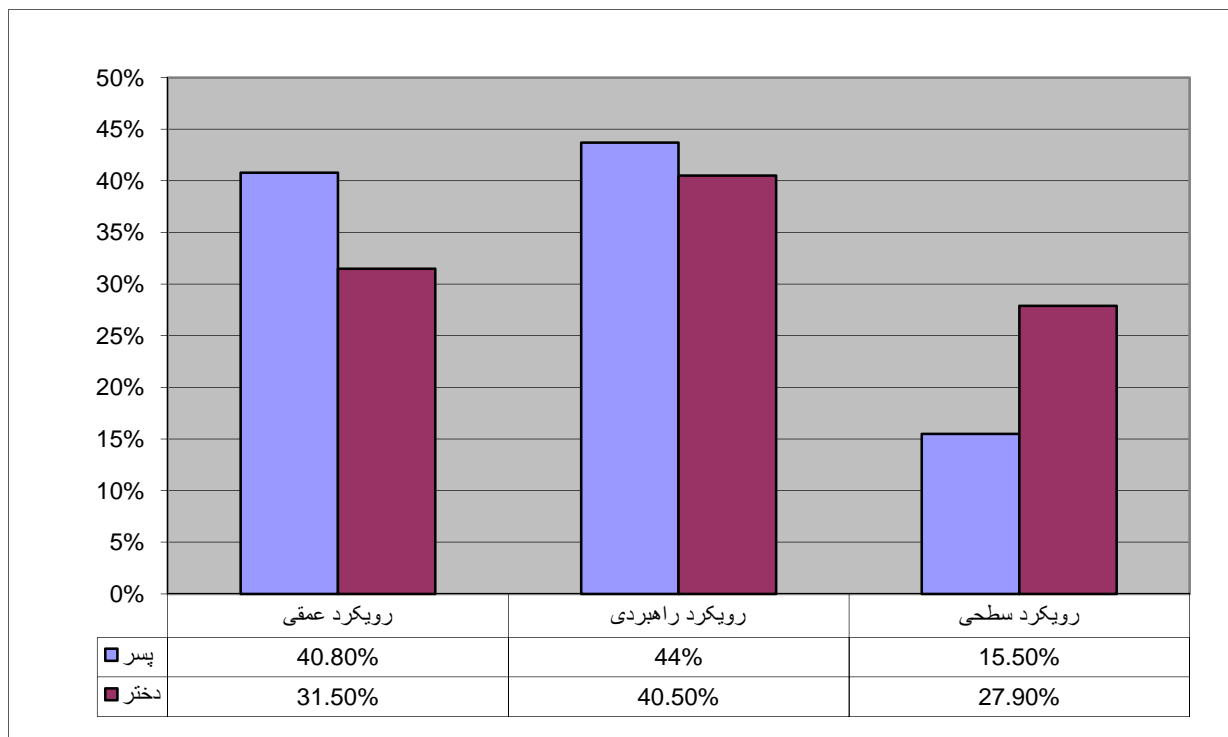
شده است که دانشجویان پس از مطالعه‌ی هر یک از عبارات، با علامت‌گذاری روی مقیاس رتبه‌بندی پنج درجه‌ای (موافق، تاحدودی موافق، نامطمئن، تا حدودی مخالف و مخالف) مقابل آن مشخص می‌کردند که مورد بیان شده، تا چه حد در مورد آنان صدق می‌کند. به هر کدام از گزینه‌ها وزنی از عدد 5 تا 1 تعلق می‌گیرد و نمره-ی مربوط به هر کدام از مقیاس‌ها از طریق جمع کردن ارزش عددی سؤال‌های مربوطه به دست می‌آید. بر این اساس، می‌توان نمرات سه رویکرد اساسی را با جمع کردن نمرات خرده مقیاس‌های آن‌ها محاسبه کرد؛ نمرات خرده مقیاس‌ها با جمع کردن امتیازات داده شده به سؤال‌های هر خرده مقیاس به دست می‌آید. مقایسه‌ی میانگین نمرات رویکردها یا خرده مقیاس‌های هر رویکرد، درجه‌ی اهمیت آن‌ها را نشان می‌دهد. در نهایت با توجه به میانگین‌های حاصل از جمع‌بندی سؤال‌ها در سه حیطة-ی عمقی، راهبردی و سطحی، رویکرد مطالعاتی دانشجوی تعیین می‌شد. بنابراین رویکرد اصلی فرد، رویکردی بود که وی در آن بیشترین میانگین را به دست آورده بود.

روایی و پایایی نسخه‌ی فارسی این پرسش‌نامه در مطالعه‌ی مورد بررسی و تأیید قرار گرفته است (3). در این مطالعه نیز ضریب آلفای کرونباخ برای رویکردهای عمقی، راهبردی و سطحی به ترتیب 0/75، 0/84 و 0/67 محاسبه شد. که نشان‌دهنده‌ی پایایی قابل قبول این پرسش‌نامه است. برای تکمیل پرسش‌نامه‌ها، پژوهشگر ضمن هماهنگی با اداره‌ی آموزش و مدرسان، پس از اتمام درس در کلاس‌ها حاضر شده و پس از بیان اهداف پژوهش و جلب همکاری داوطلبانه‌ی دانشجویان برای مشارکت در مطالعه، پرسش‌نامه را بین دانشجویان توزیع و در همان جلسه پس از تکمیل، جمع‌آوری می‌نمود. برای تعیین میانگین رویکردهای مطالعه‌ی دانشجویان به نحوی که نتایج حاصل قابل مقایسه با همدیگر باشند از روش بایرن (Byrne) استفاده شد (9). بدین ترتیب، بعد از محاسبه‌ی امتیازها، خرده مقیاس‌های 13 گانه و تجمیع تفکیک شده‌ی آن‌ها در سه حیطة‌ی جداگانه‌ی رویکرد

بیشتر و از رویکردهای سطحی کمتر استفاده می‌کنند (نمودار 2).

نمودار شماره 1: درصد فراوانی رویکردهای مطالعه و یادگیری دانشجویان رشته پرستاری و پزشکی

نمودار شماره 2: درصد فراوانی رویکردهای مطالعه و یادگیری دانشجویان رشته پرستاری و پزشکی به تفکیک جنس

ضریب همبستگی منفی و پایین بین رویکردهای عمقی و سطحی مطالعه نشان‌دهنده‌ی رابطه‌ی ضعیف و معکوس این دو متغیر می‌باشد.

بین معدل تحصیلی دانشجویان و رویکردهای عمقی و راهبردی مطالعه، همبستگی ضعیفی وجود داشت که فقط برای رویکرد راهبردی معنادار بود ($p = 0/033$ ، $r = 0/161$). بین معدل تحصیلی دانشجویان و رویکردهای سطحی مطالعه، رابطه‌ی منفی وجود داشت که از نظر آماری معنادار نبود (جدول 2). بررسی معدل تحصیلی گروه‌های مختلف دانشجویان نشان داد؛ معدل تحصیلی دانشجویانی که از رویکرد راهبردی مطالعه استفاده کرده بودند ($1/25 \pm 16/21$) به‌طور معناداری ($p = 0/003$) از معدل تحصیلی دانشجویانی که از رویکرد عمقی مطالعه ($1/28 \pm 15/91$) و یا رویکرد سطحی مطالعه ($1/68 \pm 15/68$) استفاده کرده بودند، بالاتر بود.

برای بررسی رابطه‌ی بین جنسیت و رویکردهای مطالعه از آزمون مجذور کای استفاده شد. یافته‌های موجود نشان می‌دهد که رابطه‌ی آماری معناداری بین رویکردهای مطالعه و جنسیت وجود ندارد. همان‌طور که درصد فراوانی رویکردهای مطالعه‌ی دانشجویان دختر و پسر در نمودار شماره‌ی 2 مشاهده می‌شود، اگر چه بین انواع رویکردهای مطالعه‌ی دانشجویان دختر و پسر تفاوت وجود داشت، اما این تفاوت از لحاظ آماری معنادار نبود.

درصد فراوانی رویکردهای مطالعه دانشجویان در دو مقطع پایه و بالینی نشان می‌دهد که در مقطع پایه رابطه‌ی معناداری بین رویکردهای مطالعه‌ی دانشجویان پرستاری و پزشکی وجود نداشته است و رویکرد غالب دانشجویان در این مقطع رویکرد راهبردی مطالعه بوده است. همان‌طور که در جدول شماره‌ی 1 مشاهده می‌شود در مقطع بالینی رویکرد غالب مورد استفاده دانشجویان رشته‌ی پزشکی، رویکرد عمقی و دانشجویان رشته‌ی پرستاری، رویکرد راهبردی بوده است. استفاده‌ی دانشجویان رشته‌ی پزشکی از رویکرد سطحی مطالعه در مقطع بالینی نسبت به مقطع پایه، کاهش چشم‌گیری داشته و در مقایسه با دانشجویان رشته‌ی پرستاری به‌طور معناداری کمتر بوده است ($p = 0/029$). اگر چه استفاده‌ی دانشجویان رشته‌ی پرستاری از رویکرد سطحی مطالعه در دو مقطع پایه و بالینی تقریباً یکسان بوده است (جدول 1).

ماتریس همبستگی بین معدل تحصیلی دانشجویان و رویکردهای سه‌گانه‌ی مطالعه نشان داد که بیشترین ارتباط بین رویکرد عمقی و راهبردی ($r = 0/639$ ، $p = 0/0001$) و کمترین رابطه بین رویکرد سطحی و عمقی وجود دارد ($r = 0/015$ ، $p = 0/839$). به عبارتی افرادی که از رویکرد راهبردی مطالعه استفاده بیشتری کرده‌اند به رویکرد عمقی مطالعه نیز توجه بیشتری داشته‌اند، به تعبیر دیگر این دو رویکرد با هم مرتبط هستند. بر عکس

جدول شماره‌ی 1: درصد فراوانی رویکردهای مطالعه‌ی دانشجویان رشته‌های پزشکی و پرستاری در دو سطح پایه و بالینی

رویکردهای مطالعه		پایه		بالینی	
		پزشکی	پرستاری	پزشکی	پرستاری
رویکرد عمقی		18 (%34/6)	12 (%29/3)	23 (%46)	11 (%28/2)
رویکرد راهبردی		18 (%34/6)	18 (%43/9)	22 (%44)	18 (%46/2)
رویکرد سطحی		16 (%30/8)	11 (%26/8)	5 (%10)	10 (%25/6)

جدول شماره 2: ضریب همبستگی بین معدل تحصیلی دانشجویان و رویکردهای مطالعه و یادگیری

متغیرها	معدل دانشجو	رویکرد عمقی	رویکرد راهبردی	رویکرد سطحی
معدل دانشجو	1	0/121	0/161*	-0/049
رویکرد عمقی		1	0/639**	-0/015
رویکرد راهبردی			1	-0/154*
رویکرد سطحی				1

*= $p < 0.05$. **= $p < 0.01$.

بحث

در دانشکده‌ی پرستاری دانشگاه علوم پزشکی شیراز و مکی در دانشکده‌ی تربیتی دبلین رویکرد غالب دانشجویان پرستاری را رویکرد عمقی گزارش کرده‌اند (8,17). پژوهشگران اعتقاد دارند که عوامل مختلفی ممکن است در انتخاب رویکرد مطالعاتی دانشجویان مؤثر باشد. عواملی از قبیل محیط یادگیری و تجارب قبلی آموزشی دانشجویان (19-21): نحوه‌ی طراحی برنامه‌ی درسی خصوصاً روش‌های ارزشیابی دانشجویان (22-24) و تأکید بر انتقال بی‌چون و چرای مطالب درسی، حجم بالای محتوای دروس و عدم آزادی علمی (25) دانشجویان را به انتخاب رویکرد مطالعاتی سوق می‌دهد. رویکردهای مطالعه متأثر از انگیزه‌های دانشجویان برای مطالعه است. دانشجویان زمانی که به خاطر ترس از شکست درس می‌خوانند، بیشتر به استفاده از راهبردهای مرتبط با رویکرد سطحی مانند حفظ کردن طوطی‌وار رو می‌آورند و زمانی که انگیزه‌ی آن‌ها از خواندن فهمیدن معنای زیر بنایی مطالب است از راهبردهای مرتبط با رویکرد عمقی استفاده می‌کنند. بنابراین، معلمان نباید به استفاده‌ی ابزاری از نمرات امتحان پرداخته و برای برانگیختن دانشجویان برای مطالعه آن‌ها را از امتحان بترسانند و در مقابل باید بر درک و فهم مطالب تکیه کنند. بکارگیری الگوی مناسب مطالعاتی توسط دانشجویان عامل بسیار مهمی در ارتقاء و پیشرفت

یافته‌های این پژوهش که به منظور بررسی رویکردهای مطالعه و یادگیری دانشجویان رشته‌های پرستاری و پزشکی انجام شد، نشان داد که در مجموع دانشجویان از رویکردهای راهبردی و عمقی بیشتر استفاده می‌کنند و این شیوه‌ها را به رویکرد سطحی مانند حفظ کردن طوطی‌وار و مطالعه‌ی بدون هدف ترجیح می‌دهند که این یافته با نتایج مطالعات مشابه هم‌خوانی دارد (9,12). نتایج یک مطالعه در سال 2011 در ترکیه نیز نشان داده است که بیشتر دانشجویان رویکرد عمقی و راهبردی مطالعه را به رویکرد سطحی ترجیح می‌دهند (13).

نتایج مطالعه‌ی حاضر نشان داد که رویکرد غالب مطالعه‌ی دانشجویان رشته‌ی پرستاری رویکرد راهبردی و رویکرد غالب دانشجویان رشته‌ی پزشکی رویکرد عمقی می‌باشد (نمودار 1). این یافته با نتایج مطالعه‌ی کاومن (Cowman) در سال 1998 (14)، برادرسن (Brodersen) در سال 2007 (15) و کریک (Carrick) در سال 2010 (16) که رویکرد غالب مطالعه‌ی دانشجویان پرستاری را رویکرد راهبردی و همچنین با یافته‌های مطالعات مکی (Mckee) در دانشگاه دبلین (17) و شانکار (Shankar) در دانشگاه نپال (18) که رویکرد غالب دانشجویان پزشکی را رویکرد عمقی گزارش کرده‌اند، هم‌خوانی دارد. منصور

تحصیلی و ماندگاری دانش فراگرفته است. بنابراین با آموزش و اصلاح رویکردهای مطالعه و یادگیری دانشجویان می‌توان به فراگیران در اتخاذ و به‌کارگیری شیوه‌های مناسب مطالعه و یادگیری کمک کرد. نتایج برخی مطالعات نشان می‌دهد افزایش حضور دانشجویان در دانشگاه باعث تغییر رویکرد مطالعه می‌شود به‌نحوی که میزان استفاده از رویکرد عمقی و راهبردی افزایش و استفاده از رویکرد سطحی کاهش می‌یابد (27,26). بررسی رویکرد مطالعاتی دانشجویان در دو مقطع پایه و بالینی در این مطالعه نشان داد که رویکرد عمقی و راهبردی مطالعه‌ی دانشجویان پزشکی در مقطع بالینی به‌طور قابل ملاحظه‌ای افزایش و رویکرد سطحی به‌طور معناداری کاهش یافته است. اما رویکرد مطالعه‌ی دانشجویان پرستاری در دو مقطع پایه و بالینی تقریباً یکسان بوده است. نتایج مطالعه‌ی آبراهام (Abraham) بر روی دانشجویان دانشکده‌ی پزشکی هند نشان داد (28) که رویکرد مطالعه‌ی دانشجویان در مقطع بالینی به سمت رویکرد عمقی گرایش پیدا کرده است که با یافته‌های مطالعه‌ی حاضر مطابقت دارد. نیاز دانشجویان پزشکی در درک و فهم فرایندهای پیچیده‌ی زیستی برای تشخیص بیماری‌ها و تأکید اساتید بالینی بر روش‌های مسأله محور (Problem Base Learning) در تدریس و ارزشیابی دانشجویان ممکن است، منجر به بهبود رویکردهای مطالعاتی و استفاده‌ی بیشتر از رویکرد مطالعه عمقی نسبت به رویکرد سطحی شده باشد.

تحصیلی و ماندگاری دانش فراگرفته است. بنابراین با آموزش و اصلاح رویکردهای مطالعه و یادگیری دانشجویان می‌توان به فراگیران در اتخاذ و به‌کارگیری شیوه‌های مناسب مطالعه و یادگیری کمک کرد. نتایج برخی مطالعات نشان می‌دهد افزایش حضور دانشجویان در دانشگاه باعث تغییر رویکرد مطالعه می‌شود به‌نحوی که میزان استفاده از رویکرد عمقی و راهبردی افزایش و استفاده از رویکرد سطحی کاهش می‌یابد (27,26). بررسی رویکرد مطالعاتی دانشجویان در دو مقطع پایه و بالینی در این مطالعه نشان داد که رویکرد عمقی و راهبردی مطالعه‌ی دانشجویان پزشکی در مقطع بالینی به‌طور قابل ملاحظه‌ای افزایش و رویکرد سطحی به‌طور معناداری کاهش یافته است. اما رویکرد مطالعه‌ی دانشجویان پرستاری در دو مقطع پایه و بالینی تقریباً یکسان بوده است. نتایج مطالعه‌ی آبراهام (Abraham) بر روی دانشجویان دانشکده‌ی پزشکی هند نشان داد (28) که رویکرد مطالعه‌ی دانشجویان در مقطع بالینی به سمت رویکرد عمقی گرایش پیدا کرده است که با یافته‌های مطالعه‌ی حاضر مطابقت دارد. نیاز دانشجویان پزشکی در درک و فهم فرایندهای پیچیده‌ی زیستی برای تشخیص بیماری‌ها و تأکید اساتید بالینی بر روش‌های مسأله محور (Problem Base Learning) در تدریس و ارزشیابی دانشجویان ممکن است، منجر به بهبود رویکردهای مطالعاتی و استفاده‌ی بیشتر از رویکرد مطالعه عمقی نسبت به رویکرد سطحی شده باشد.

آبراهام در پژوهشی بر روی دانشجویان دانشکده‌ی پزشکی ماپال هندوستان نشان داد که در ارائه‌ی درس فیزیولوژی به دانشجویان به روش آموزش مبتنی بر حل مسئله (PBL)، استفاده‌ی دانشجویان از رویکردهای عمقی و راهبردی مطالعه به‌طور معناداری افزایش یافته است (12).

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که بین معدل تحصیلی دانشجویانی که از رویکردهای عمقی مطالعه استفاده می‌کنند و دانشجویانی که از رویکردهای سطحی

مطالعه استفاده می‌کنند، رابطه‌ی معناداری وجود ندارد. این یافته با نتایج برخی از پژوهش‌های موجود در این زمینه از جمله: مطالعه‌ی دایزت (Diseth)، دیویدسون (Davidson) و اسکولر (Scoullar) هم‌خوانی دارد (27-29). اما با نتایج برخی مطالعات که رابطه‌ی معناداری بین رویکرد مطالعه و معدل تحصیلی به‌دست آورده‌اند (30,31) هم‌خوانی ندارد. سیف به نقل از انتویستل و رامسدن بیان می‌نماید که رابطه‌ی بین رویکردهای مطالعه و پیشرفت تحصیلی در موقعیت‌های مختلف تغییر می‌کند (24).

بررسی رویکردهای مطالعه‌ی دانشجویان دختر و پسر نشان داد که در میزان استفاده از رویکردهای مطالعه، بین دانشجویان دختر و پسر تفاوت وجود ندارد، اما میزان استفاده از رویکردها در بین دانشجویان هر دسته تفاوت وجود دارد، دانشجویان پسر بیشتر از رویکردهای عمقی مطالعه و دانشجویان دختر بیشتر از رویکردهای سطحی مطالعه استفاده می‌کنند. این نتایج با یافته‌های پژوهشی -هایی که بر روی دانشجویان انجام گرفته و در آن بین جنسیت با رویکردهای مطالعه و یادگیری تفاوت معناداری وجود نداشته، هم‌خوانی دارد (29,30).

یکی از محدودیت‌های پژوهش حاضر، انتخاب تعداد محدودی از دانشجویان بود. و گروه‌های مختلف دانشجویان از رشته‌های مختلف در این مطالعه لحاظ نشدند. بنابراین نتایج حاصل به کل دانشجویان دانشگاه قابل تعمیم نیست، مطالعات جامع‌تری در این ارتباط پیشنهاد می‌شود. همچنین توصیه می‌شود در پژوهش‌های آتی تعامل بین رویکرد مطالعه و یادگیری با سبک تدریس مورد بررسی قرار گیرد. یافته‌های این پژوهش، دانش ما را در زمینه‌ی رویکردهای مطالعه و یادگیری دانشجویان ارتقاء داد. اساتید، دانشجویان و برنامه‌ریزان می‌توانند از یافته‌های این پژوهش برای اصلاح و بهبود کیفیت آموزش استفاده کنند.

نتیجه گیری

از شیوه‌های ارائه‌ی چندگانه و رسانه‌های گوناگون آموزشی استفاده کنند. همچنین پیشنهاد می‌شود به دلیل کم بودن شواهد پژوهشی در این زمینه، مطالعات بیشتری انجام گیرد.

تشکر و قدردانی

نویسندگان از مرکز مطالعات و توسعه آموزش و معاونت تحقیقات و فن‌آوری دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز بابت تأیید و حمایت‌های مالی و از دانشجویان عزیز که با دقت و حوصله پرسشنامه‌ها را تکمیل و در انجام این تحقیق ما را یاری نمودند، صمیمانه تقدیر و تشکر می‌نمایند.

این مقاله بخشی از نتایج طرح تحقیقاتی مصوب مرکز مطالعات و توسعه آموزش دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز می‌باشد که توسط معاونت تحقیقات و فن‌آوری تأیید و بودجه‌ی آن تأمین شده است.

مطالعه‌ی حاضر نشان داد که دانشجویان رویکردهای راهبردی و عمقی مطالعه را به رویکرد سطحی ترجیح می‌دهند. نتایج مطالعه‌ی حاضر همچنین نشان داد که رویکرد غالب مطالعه‌ی دانشجویان رشته‌ی پرستاری رویکرد راهبردی و رویکرد غالب دانشجویان رشته‌ی پزشکی رویکرد عمقی است. بررسی رویکرد مطالعاتی دانشجویان در دو مقطع پایه و بالینی در این مطالعه نشان داد که رویکرد عمقی و راهبردی مطالعه دانشجویان پزشکی در مقطع بالینی به‌طور قابل ملاحظه‌ای افزایش و رویکرد سطحی به‌طور معناداری کاهش یافته است. اما رویکرد مطالعه‌ی دانشجویان پرستاری در دو مقطع پایه و بالینی تقریباً یکسان بوده است. یافته‌های این مطالعه ضرورت توجه به توانمندسازی اعضای هیأت علمی در زمینه‌ی آگاهی از رویکردهای مطالعه و یادگیری را به‌طور ویژه آشکار ساخت. لازم است که اساتید رشته‌های گوناگون دانشگاهی، با آگاهی از ترجیحات متفاوت دانشجویان خود و نیز نقش حواس گوناگون در یادگیری،

References

- 1- Marton F, Saljo R. On qualitative differences in learning, outcome and process. *British Journal of Educational Psychology*. 1976; 46: 4-11.
- 2- Coffield F, Modeley F, Hall E, et al. Learning styles and pedagogy in post 16 learning: A systematic and critical review. London: Learning and Skills Research Centre; 2004.
- 3- Saif A, Fathabadi J. [Different approaches to lesson study and the relationship of study skills with academic achievement, gender and educational experience of university students]. *Daneshvar (Raftar) Shahed University*. 2009; 33: 29-40. (Persian)
- 4- Entwistle NJ, Ramsden P. Understanding student learning. London: Croom Helm; 1983.
- 5- Entwistle N, Tait H, McCune V. Patterns of response to an approach to studying inventory across contrasting groups and contexts. *European Journal of Psychology of Education*. 2000; 15(1): 33-48.
- 6- Biggs J. What inventories of students' learning processes really measure? A theoretical view and clarification. *British Journal of Education Psychology*. 1993; 63: 3-19.
- 7- Dart B. A goal-mediational model of personal and environmental influences on tertiary students' strategy use. *Higher Education*. 1994; 28: 53-470.
- 8- Mansouri P, Soltani F, Rahemi S, et al. Nursing and midwifery students' approaches to study and learning. *J Adv Nurs*. 2006; 54(3): 351-8.
- 9- Byrne M, Flood B, Willis P. An inter-institutional exploration of the learning approaches of students studying accounting. *International Journal of Teaching and Learning in High Education*. 2009; 20(2): 55-167.

- 10- Emamipour S, Shams Esfandabad H. Learning and cognitive styles: Theories and tests. Tehran: Samt Publisher; 2007. (Persian)
- 11- Fathabadi J, Saif A. Investigating the effects of type of assessment (Essay and Multiple-Choice) on students' approaches to studying and exam perception strategies between students with high and low achievement. *Journal of Education and Psychology*. 2007; 3(4): 21-46. (Persian)
- 12- Abraham RR, Vinod P, Kamath MG, et al. Learning approaches of undergraduate medical students to physiology in a non-PBL- and partially PBL-oriented curriculum. *Adv Physiol Educ*. 2008; 32: 35-7.
- 13- Senemoglu N. College of education students' approaches to learning and study skills. *Education and Science*. 2011; 36(160): 65-80.
- 14- Cowman S. The approaches to learning of student nurses in the Republic of Ireland and Northern Ireland. *Journal of Advanced Nursing*. 1998; 28(4): 899-910.
- 15- Brodersen Lisa D. Approaches to studying and study tactics of baccalaureate nursing students [dissertation]. University of Northern Iowa: 2007 [Cited in: 16 August 2011]. Available from: <http://gradworks.umi.com/32/98/3298304.html>
- 16- Carrick JA, Staszkiwicz M. The effect of classroom and clinical learning approaches on academic achievement in associate degree nursing students [Dissertation]. Indiana: University of Pennsylvania; 2010.
- 17- McKee G, Patterson A, Fleming S. Nursing and medical students' approaches to learning and studying: A longitudinal study. 2009. Available from: <http://ocs.sfu.ca/aishe/index.php/international/2009/paper/download/129/47>
- 18- Shankar PR, Dubey AK, Binu VS, et al. Learning styles of preclinical students in a medical college in western Nepal. *Kathmandu University Medical Journal*. 2006; 43(15): 390-5.
- 19- Struyven K, Dochy F, Janssens S, et al. On the dynamics of students' approaches to learning: The effects of the teaching/learning environment learning and instruction. 2006; 16(4): 279-94.
- 20- Chamorro-Premuzic T, Furnham A, Lewis M. Personality and approaches to learning predict preference for different teaching methods. *Learning and Individual Differences*. 2007; 17: 241-25.
- 21- Abraham RR, Vinod P, Kamath MG, et al. Learning approaches of undergraduate medical students to physiology in a non PBL partially PBL-oriented course. *Advances in Physiology Education*. 2008; 32: 35-7.
- 22- Gulikers JTM, Bastiaens TJ, Kirschner PA, et al. Relations between student perceptions of assessment authenticity, study approaches and learning outcome. *Studies in Education Evaluation*. 2006; 32: 381-400.
- 23- Diseth A. Approaches to learning, course experience and examination grade among undergraduate psychology students; tests of mediator effects and construct validity. *Studies in Higher Education*. 2007; 32(3): 373-88.
- 24- Leung SF, Mok E, Wong D. The impact of assessment methods on the learning of nursing students. *Nurse Education Today*. 2008; 28(6): 711-9.
- 25- Ramadan P, Entwistle NJ. Effects of academic departments on students' approaches to studying. *British Journal of Educational Psychology*. 1981; 56: 368-83.
- 26- Zeegers P. Student learning in science: A longitudinal study using the biggs' SPQ. *Proceeding of HERDSA Annual International Conference, Melbourne, 12-15 July 1999*.
- 27- Wickramasinghe DP, Samarasekera DN. Factors influencing the approaches to studying of preclinical and clinical students and postgraduate trainees. *BMC Medical Education*. 2011; 11,22: 1-7.
- 28- Abraham RR, Kamath A, Upadhyaya S, et al. Learning approaches to physiology of undergraduates in an Indian medical school. *Med Educ*. 2006; 40: 916-23.
- 29- Duff A. The revised approaches to studying inventory (RASI) and its use in management education. *Active Learning in Higher Education*. 2004; 5(1): 56-72.
- 30- Kereber C. The relationship between students' course perception and their approaches to studying in undergraduate science courses: A Canadian experience. *Higher Education Research and Development*. 2003; 22(1): 57-75.

Nursing and medical students' studying and learning approaches

Abdolhussein Shakurnia MSc^{1*}, Hussein Elhampour MSc²,
Mehri Ghafourian BoroajerdniaPhD³, Seyed Reza Saeidian PhD⁴

1- MSc, Lecturer, Immunology Department, Medical School, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran.

2- MSc, Lecturer, Educational Department, Educational & Psychology School, Shahid Chamran University, Ahvaz, Iran.

3- PhD, Associated professor, Immunology Department, Medical School, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran.

4- PhD, Associated professor, Physical Medicine and Rehabilitation Department, Medical School, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran.

*Corresponding author:
Abdolhussein Shakurnia
Immunology Department,
Medical School, Ahvaz
Jundishapur University of
Medical Sciences, Ahvaz, Iran
Tell: 09163132602
Email: shakurnia@yahoo.com

Abstract

Background: One important factor in education, particularly in medical education is studying and learning approaches. Considering students' learning styles may change teaching methods in accordance with their learning styles and consequently improve the educational outcome. The aim of this study was to investigate learning styles of medical students in Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences

Methods: This descriptive study was performed during the academic year of 2009-2010 in Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences. 182 Nursing and medical students were selected through multi-stage cluster random sampling method as study samples. ASSIA questionnaire was used as the research tool. Data was analyzed by SPSS-15 software using descriptive and inferential statistics.

Results: The most preferable one among medical students were deep approach (40.2%) and nursing students were strategic approach (45%). At the clinical stages, use of deep approach to the study of medical students increased and the surface approach is significantly reduced. There is weakly correlation between GPA and deep and strategic approaches, that was significant only for strategic approach ($r=0.161$, $p=0.033$).

Conclusion: Improving educational quality requires for paying attention to learning style in teaching and educational technology. Teachers and educational technologists are recommended to make use of media and various technologies.

Keywords: Studying approaches, Learning, Students, ASSIS.

Received: 11.09.2011

Accepted: 02.11.2011